

РОЗДІЛ 2. ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

ІНТЕРАКТИВНЕ НАВЧАННЯ ЯК ЧИННИК ОПТИМІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

INTERACTIVE LEARNING AS A FACTOR IN OPTIMIZING THE PROCESS OF PROFESSIONAL TRAINING OF FOREIGN STUDENTS

Статтю присвячено дослідженню інноваційної діяльності. Звертається увага на те, що перехід на дуальну освіту вимагає оптимізації процесу професійної підготовки іноземних студентів. У зв'язку з цим постає питання про один із чинників цієї оптимізації – інтерактивне навчання. Вважаємо, що впровадження в навчальний процес інтерактивних форм, засобів і методів навчання сприяє його успішності та ефективності. У статті також акцентується увага на тому, що професійна освіта, яка переорієнтована на інноваційну діяльність, є найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

Ключові слова: дуальна освіта, інноваційна діяльність, інтерактивні форми, професійна підготовка, іноземні студенти.

Статья посвящена исследованию инновационной деятельности. Обращается внимание на то, что переход на дуальную систему образования требует оптимизации процесса профессиональной подготовки иностранных студентов. В связи с этим встает вопрос об одном из факторов этой оптимизации – интерактивном обучении. Считаем, что внедрение в учебный процесс интерактивных форм, способов и

методов обучения способствует его успешности и эффективности. В статье также акцентируется внимание на том, что профессиональное образование, переориентированное на инновационную деятельность, является важнейшим инструментом в обеспечении конкурентоспособности выпускников вузов на рынке труда.

Ключевые слова: дуальное образование, инновационная деятельность, интерактивные формы, профессиональная подготовка, иностранные студенты.

The article is devoted to the research of innovation activity. Attention to the fact that the transition to dual education requires optimization of the process of professional training of foreign students is drawn. In this regard, the question arises of one of the factors of this optimization – interactive learning. We believe that the introduction of interactive forms, tools and teaching methods into the learning process contributes to its success and effectiveness. The article also focuses on the fact that vocational education, which is reoriented on innovation activity, is an important tool in ensuring the competitiveness of graduates in the labor market.

Key words: dual education, innovative activity, interactive forms, professional training, foreign students.

УДК 378.147.88

Семененко І.Є.,

канд. пед. наук,
доцент кафедри мовної підготовки
Харківського національного
автомобільно-дорожнього університету

Постановка проблеми у загальному вигляді. Професійна підготовка іноземних студентів має здійснюватись відповідно до певних концептуальних засад, які дають можливість унормувати педагогічну діяльність викладачів, усвідомити очікуваний результат, обґрунтувати вибір певних методів і прийомів тощо. Узагальнюючи наукові досягнення в галузі педагогічної методології фахової підготовки, певні з них визначаємо важливими щодо підготовки фахівців із числа іноземних студентів і виокремлюємо як орієнтири для нашої роботи. Таким орієнтиром є перехід на дуальну систему професійної освіти та навчання, яка дає можливість для організації співпраці політиків, бізнесу, соціальних партнерів; розроблення законодавчого підґрунтя для визнання національних стандартів якості професійної освіти; навчання під час трудової діяльності; залучення кваліфікованого персоналу з виробництва до педагогічної діяльності (інструктори, викладачі); здійснення інституційних досліджень і консультування (моніторинг якості надання освітніх послуг у сфері професійної освіти, оновлення освітніх стандар-

тів); врахування конкретних запитів підприємств до змісту та якості професійної освіти.

Перед сучасною системою української освіти стоять певні виклики: усунути основні недоліки традиційних форм і методів навчання майбутніх кваліфікованих робітників, подолати розрив між теорією та практикою, освітою й виробництвом та підвищити якість підготовки кваліфікованих кадрів із урахуванням вимог роботодавців у рамках нових організаційно-відмінних форм навчання. Саме дуальна освіта може дати відповіді на ці виклики. Концепція дуальної освіти передбачає таке:

– зміну співвідношення навчального часу: теоретичне навчання – 30 %, виробниче навчання та виробнича практика – 70 % навчальних годин;

– упровадження блочно-модульної побудови навчального процесу: опанування базового модуля на базі закладу освіти, а потім чергування: модуль теорії (1–2 тижні) на базі закладу професійної (професійно-технічної) освіти / модуль практики (4–8 тижнів) на базі підприємств, установ, організацій;

– оцінювання результатів навчання відповідно до реальних показників професійної підготовки,

підтвердженої в умовах виробництва. Виконання цього завдання вимагає оптимізації процесу професійної підготовки іноземних студентів завдяки інноваційній діяльності, саме цим зумовлено актуальність статті.

Мета статті – дослідити інноваційну діяльність як чинник оптимізації процесу професійної підготовки іноземних студентів завдяки впровадженню в навчальний процес інтерактивних форм, засобів і методів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми становлення та розвитку системи підготовки фахівців для зарубіжних країн є предметом досліджень низки науковців. Аналіз праць, присвячених навчанню іноземних студентів, свідчить, що основну увагу вчені звертають на методику викладання іноземних мов (А. Миролубов, Є. Пассов, С. Фоломкина, Л. Черноватий), зокрема на викладання мови країни навчання як іноземної (Х. Бахтіярова, Т. Вишнякова, Т. Деметсьва, Т. Капітонова, В. Костомаров, О. Митрофанова, О. Щукін). У дослідженнях останніх років увага вчених зосереджена на педагогічних аспектах підготовки іноземних громадян. Наприклад, низка наукових праць свідчить про неухильне зростання інтересу науковців до проблем навчання іноземців в Україні, при цьому особливо активно досліджено дидактичні основи підготовки іноземних студентів у ЗВО (А. Бронська, А. Нікітін, О. Суригін), проблема формування їхніх пізнавальних потреб (О. Резван), проблеми підготовки іноземних громадян до навчання в технічних університетах (П. Баришовець, Н. Булгакова, Е. Лузик та інші вчені), особливості формування у них комунікативних якостей (І. Аль-Шабуль), адаптаційні процеси як підґрунтя аккультуризації іноземного студента у навчальному середовищі українських ЗВО (М. Іванова, Н. Тіткова, І. Ширяєва). Інноваційними методами навчання займалися А. Субочева, С. Сакович, М. Черкасов, А. Шаяхметова, І. Гревцева, О. Ніколенко, Е. Худайберганова, Б. Гуліметова, В. Бімурзіна, Н. Петрова.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, проблема інноваційної діяльності як чинника оптимізації процесу професійної підготовки студентів є дуже актуальною в педагогічному аспекті. Водночас вона є не досить дослідженою стосовно професійної підготовки іноземних студентів.

Виклад основного матеріалу. Процес навчання іноземних студентів в Україні зумовлюється низкою нормативно-правових документів – як загальноприйнятих у державі, так і призначених для регулювання процесу підготовки фахівців із числа іноземних громадян.

Підставою для впровадження елементів дуальної системи навчання є такі документи:

– Закон України «Про освіту»;

– Середньостроковий план пріоритетних дій уряду на період 2017–2020 рр., розділ III «Розвиток людського капіталу», підрозділ 8 «Модернізація професійно-технічної освіти»;

– наказ Міністерства освіти і науки України від 16 березня 2015 р. № 298 «Про впровадження елементів дуальної системи навчання у професійну підготовку кваліфікованих робітників».

Організація підготовки фахівців для зарубіжних країн в українських ЗВО має визначатись толерантною спрямованістю стосовно індивідуально-культурних особливостей контингенту студентів і водночас наполегливістю та послідовністю викладацького впливу з метою досягнення якості підготовки спеціаліста, оскільки ступінь досягнення позитивного результату свідчить про конкурентоспроможність і статус вищого навчального закладу у міжнародній спільноті. Досить актуальною в цих умовах стає оптимізація впровадження в навчальний процес інноваційних методів і засобів навчання завдяки максимальній консолідації ресурсів ЗВО, розвитку науково-методичної та матеріально-технічної бази, забезпечення нормативно-правового, інформаційно-статистичного та дидактичного супроводу. Оптимізація професійної підготовки може досягатися завдяки впровадженню в навчальний процес інтерактивних форм, засобів і методів навчання. Професійна освіта, яка переорієнтована на інноваційну діяльність, є найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці. Заняття, що проводяться в інтерактивних формах, повинні становити не менше 20% аудиторних занять у навчальному процесі.

Порівняно з традиційними формами ведення занять, в інтерактивному навчанні змінюється взаємодія викладача і студентів: завданням педагога стає створення умов для їхньої ініціативи. Під час діалогового навчання студенти вчать критично мислити, вирішувати складні проблеми на основі аналізу обставин і відповідної інформації, зважувати альтернативні думки, приймати продумані рішення, брати участь у дискусіях, спілкуватися з іншими людьми. З цією метою на заняттях організується парна і групова робота, застосовуються дослідні проекти, рольові ігри, ведеться робота з документами та різними джерелами інформації, використовуються творчі роботи. Студент стає повноправним учасником навчального процесу, його досвід служить основним джерелом навчального пізнання. Педагог не дає готових знань, але спонукає учасників до самостійного пошуку і виконує функцію помічника в роботі. Інтерактивні форми проведення занять пробуджують інтерес, заохочують активну участь кожного в навчальному процесі, звертаються до почуттів кожного в аудиторії, сприяють ефективному засвоєнню навчаль-

ного матеріалу, здійснюють багатоплановий вплив на особистість, здійснюють зворотний зв'язок (відповідна реакція аудиторії), формують життєві навички, сприяють зміні поведінки.

Сучасна педагогіка має багато інтерактивних підходів, серед яких можна виділити такі: творчі завдання; робота в малих групах (особливо важливо для іноземних студентів); навчальні ігри (рольові ігри, імітації, ділові ігри); використання суспільних ресурсів (запрошення фахівця, екскурсії); соціальні проекти та інші позааудиторні методи навчання (змагання, інтерв'ю, фільми, вистави, виставки); вивчення і закріплення нового матеріалу (інтерактивна лекція, робота з наочними посібниками, відео- і аудіоматеріалами, «кожен навчає кожного», мозаїка (ажурна пила), використання запитань, сократичний діалог); тестування; розминки; зворотний зв'язок; дистанційне навчання; обговорення складних і дискусійних питань і проблем («Займи позицію», «Шкала думок», ПОПН-позиція, обґрунтування, приклад, наслідок формула); вирішення проблем («Дерево рішень», «Мозковий штурм», «Аналіз казусів», «Сходи і змійки»); тренінги.

Одним із основних методичних принципів інтерактивного навчання є інтенсивне використання індивідуальних різнорівневих завдань (домашні та контрольні завдання самодіагностичного або творчого характеру).

Наведемо приклади різнорівневого домашнього завдання для третього курсу та різнорівневої контрольної роботи для першого курсу.

Приклад різнорівневого домашнього завдання (III курс):

Тема: «Вчимося писати реферат»

Варіант А, В за шкалою ECTS

Завдання. Напишіть реферат за статтю «Транспорт України».

Варіант С

Завдання 1. Прочитайте статтю «Організація дорожнього руху».

Завдання 2. Дайте відповідь на запитання.

Завдання 3. Складіть називний план прочитаної статті.

Завдання 4. Користуючись планом, таблицею реферативних кліше і таблицею мовних засобів організації зв'язного тексту, напишіть реферат за статтю.

Варіант D, E

Завдання 1. Прочитайте статтю «Транспортування вантажів». Дайте відповідь на запитання. Визначте, на які смислові частини розподіляється стаття.

Завдання 2. Прочитайте реферат за статтю «Транспортування вантажів». Порівняйте обсяг статті та реферату. Знайдіть структурні частини реферату: вступ, головну частину, висновок. Яку інформацію вони містять?

Завдання 3. Прочитайте реферат за статтю, в якому виділені реферативні кліше. Поясніть їх вживання, визначте їхнє призначення.

Завдання 4. Познайомтеся з таблицею мовних засобів для побудови зв'язного тексту. Знайдіть ці мовні засоби в рефераті статті.

Завдання 5. Дайте відповідь на запитання: «Що потрібно вміти для складання реферату?».

Приклад різнорівневої контрольної роботи:

Варіант А, В за шкалою ECTS

Завдання 1. Складіть речення, використовуючи конструкції теми «Типи ознак предмета. Предмет і його функція».

Завдання 2. Складіть називний план тексту «Мова креслення».

Завдання 3. Напишіть конспект тексту «Мова креслення».

Завдання 4. Використовуючи слова для довідок і схему, розкажіть, де застосовують алюміній.

Варіант С

Завдання 1. Використовуючи конструкції теми «Типи ознак предмета. Предмет і його функція», складіть речення.

Конструкції: що служить для чого (Р.В.); що використовується для чого; що застосовується для чого; що призначене для чого; що виконує функцію чого (Р.В.) (яку?); що здійснює функцію чого; що грає роль чого.

Завдання 2. Прочитайте питальний план тексту «Мова креслення». Спираючись на матеріал тексту, трансформуйте питальний план у називний.

Завдання 3. Дайте відповідь на запитання до тексту «Мова креслення», зверніть увагу, що ви виокремили основну інформацію тексту (написали конспект).

Завдання 4. Використовуючи інформацію тексту «Алюміній» і схему до цього тексту, розкажіть про галузь застосування алюмінію.

Варіант D, E

Завдання 1. Дайте відповідь на запитання.

1. Для чого служить драйвер? (Управління будь-яким пристроєм комп'ютера).

2. Для чого використовується амперметр? (Вимірювання сили струму в електричному ланцюзі).

3. Для чого застосовується вольтметр? (Вимірювання напруги в електричному ланцюзі).

4. Для чого призначений бортовий комп'ютер автомобіля? (Повідомлення про витрату палива і технічні неполадки).

5. Яку функцію (функцію чого?) виконує світлофор з електронною системою управління? (Регулювання вуличного руху).

6. Яку функцію здійснює гальмівна система? (Уповільнення швидкості і повної зупинки автомобіля).

7. Яку роль (роль кого?) грають манекени під час випробування нових моделей автомобілів на безпеку? (Пасажири).

Завдання 2. Розташуйте пункти плану до тексту «Мова креслення» в логічній послідовності.

- Позначення для вказівки шорсткості деталі;
- Позначення стандартних вузлів;
- Призначення мови креслення;
- Зміст «Системи креслярського господарства»;
- Функції технічних стандартів;
- Головна дисципліна для майбутніх інженерів;
- Позначення площини перетину деталей.

Завдання 3. Закінчіть речення, використовуючи інформацію тексту. Прочитайте конспект тексту.

Мова креслення призначена для ...

Технічні стандарти здійснюють функцію ...

«Система креслярського господарства» містить ...

Стандартні вузли позначають ...

Площина перетину на металевій деталі ...

Для вказівки шорсткості використовують три види позначень: ...

Уміння виконувати креслення за технічними стандартами ...

Завдання 4. Закінчіть речення, використовуючи інформацію тексту «Алюміній». Розкажіть про галузь застосування алюмінію за схемою.

Однією з ефективних форм презентації теоретичного матеріалу виявляється міні-лекція, мета якої – організація процесу отримання теоретичного змісту в інтерактивному режимі. При цьому забезпечується розвиток комунікативних навичок (навичок спілкування) та актуалізація змісту того, що вивчається на лекції. Перед початком міні-лекції треба провести мозковий штурм або рольову гру, пов'язану з майбутньою темою, що допоможе актуалізувати її для учасників, з'ясувати ступінь їхньої інформованості та ставлення до теми. Матеріал викладається доступно для учасників мовою. Кожному терміну необхідно дати визначення. Теорію краще пояснювати за принципом «від загального до конкретного». Перед оголошенням будь-якої інформації викладач запитує, що знають про це студенти. Після надання будь-якого затвердження викладач пропонує обговорити ставлення студентів до цього питання: А ви як вважаєте? Як ви пропонуєте це робити? Як ви думаєте, до чого це може привести? Як можна використовувати отриману інформацію на практиці?

Результатом упровадження в навчальний процес інтерактивних форм, засобів і методів навчання стає розвиток активно-пізнавальної та розумової діяльності, залучення іноземних студентів до процесу пізнання, освоєння нового матеріалу не в ролі пасивних слухачів, а в ролі активних учасників; розвиток умінь і навичок аналізу та критичного мислення; посилення мотивації до вивчення фахових дисциплін; створення сприятливої, творчої атмосфери на занятті; роз-

виток комунікативних компетенцій студентів; скорочення частки традиційної аудиторної роботи та збільшення обсягу самостійної роботи; розвиток умінь і навичок володіння сучасними технічними засобами та технологіями обробки інформації; формування та розвиток умінь і навичок самостійно знаходити інформацію та визначати рівень її достовірності; гнучкість і доступність процесу навчання (студенти можуть підключатися до навчальних ресурсів та програм із будь-якого комп'ютера, що є в мережі); використання таких форм контролю, як електронні тести, дає змогу забезпечити більш чітке адміністрування навчального процесу, підвищити об'єктивність оцінювання знань, умінь і компетенцій студентів [8].

Отже, інтерактивні форми навчання забезпечують високу мотивацію, міцність знань, творчість і фантазію, комунікабельність, активну життєву позицію, командний дух, свободу самовираження, акцент на професійну діяльність, взаємоповагу та демократичність [2].

Використання інтерактивних форм, засобів і методів навчання в навчальному процесі у ЗВО дасть можливість конкретній особистості придбати досвід активного засвоєння змісту майбутньої професійної діяльності у взаємозв'язку з практикою та розвитком особистісної професійної рефлексії.

Висновки. Професійна підготовка фахівців оцінюється через такі показники, як компетентність, самостійність, готовність до прийняття рішень у ситуаціях альтернативного вибору, вміння адаптуватися у швидкозмінних політичних, соціальних і виробничих умовах, наявність мотивації до безперервної освіти та професійного росту.

Перехід на дуальну систему професійної освіти і навчання ставить за мету підвищення якості професійної підготовки. Виконання цього завдання вимагає оптимізації процесу професійної підготовки іноземних студентів завдяки застосуванню в навчальному процесі інноваційних методів навчання, спрямованих на розвиток здібностей студентів до самостійного розуміння сенсу професійно значущої інформації, продукування ідей, нових нестандартних поглядів і рішень. Переорієнтація системи вищої професійної освіти на інноваційну діяльність стає найважливішим інструментом у забезпеченні конкурентоспроможності випускників на ринку праці.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Абашкіна Н.В. Розвиток професіоналізму майбутніх фахівців Німеччини та Великої Британії в умовах європейської інтеграції. *Педагогічна майстерність: проблеми, пошуки, перспективи: монографія*. Київ; Глухів: РВВ ГДПУ, 2005. 234 с. С. 118–120.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник. К.: «Академвидав», 2004. 352 с.

3. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід: методичний посібник / Автор-укл.: О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. К.: «А.С.К.», 2002. 136 с.

4. Итинсон К.С., Рубцова Е.В. Использование информационных технологий в процессе обучения иностранных студентов филологических дисциплинам в вузе. *Фундаментальные исследования*. 2015. № 2-25. С. 5666–5669; URL: <http://fundamental-research.ru/ru/article/view?id=38484> (дата звернення: 20.10.2018).

5. Моргунова Н.С. Мовне портфоліо як інструмент самооцінки досягнень студентів у процесі навчання

української мови як іноземної. *Педагогіка та психологія*: зб. наук. пр. 2015. Вип. 51. С. 67–75.

6. Резван О.О. Розвиток рівня мовної компетенції іноземних студентів як умова їхньої соціалізації у країні навчання. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*: зб. наук. пр. Запоріжжя, 2008. Вип. 52. С. 264–268.

7. Шаяхметова А.А. Инновационные методы обучения преподавателя высшей школы. URL: <http://repository.eni.kz>.

8. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посібник. 2-е вид., доп. Київ: «Академвидав», 2014. 456 с.